

W. V.

**"The Classics and Renaissance Thought",
Paul Oskar Kristeller, Cambridge
(Massachusetts) 1955 : [recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 3/2, 314-315

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Poszczególne życiorysy napisane są w formie bardzo popularnej, żywej, nieco anegdotycznej, na ogół jednak wcale dobrze charakteryzują postacie uczonych i ich dorobek.

E. O.

R. J. Forbes, *Studies in ancient technology*. E. J. Brill, Leiden. Vol. I, 1955, s. 194, rys. 40, tabl. 9; vol. II, 1955, s. 215, rys. 38, tabl. 7; vol. III, 1955, s. 268, rys. 46, tabl. 24; vol. IV, 1956, s. 257, rys. 36, tabl. 7.

Najwybitniejszy ze znawców techniki starożytnej, przewodniczący Międzynarodowej Unii Historii Nauki, prof. Forbes podsumowuje swe wieloletnie badania w szeregu tomików *Studiów o technice starożytnej*. Każdy tomik zawiera kilka mniej lub więcej ze sobą powiązanych rozpraw omawiających historię pewnej gałęzi techniki w okresie formacji niewolniczej głównie w krajach basenu śródziemnomorskiego. Wiele z rozpraw obejmuje również okres średniowiecza, a niektóre omawiają także technikę krajów Dalekiego Wschodu.

We wstępie do pierwszego tomu autor tak charakteryzuje cel serii: „opisać niektóre fazy starożytnej techniki, ujawnić luki w naszej wiedzy i próbować stosowania metod współczesnej techniki, filologii i archeologii dla naszkicowania starożytnej techniki w taki sposób, aby dawało to historykom, archeologom i filologom pewną informację o umiejętnościach i kulturze materialnej starożytności“.

Tom I *Studiów* zawiera rozprawy: o zastosowaniu bituminów i nafty (rozprawa ta jest nowym wydaniem pracy autora sprzed lat dwudziestu), o początkach alchemii oraz o zaopatrzeniu w wodę.

Tom II obejmuje nawodnianie i osuszanie, źródła energii oraz transport drogowy i budowę dróg. Osobna rozprawka dotyczy rozwoju hodowli wielbłąda.

Tom III omawia niektóre działy technologii chemicznej i techniki przemysłu spożywczego (kosmetyki i perfumy, wino i piwo, pozostałe produkty spożywcze, sól i środki konserwacji pożywienia, farby, pigmenty i atrament).

Tom IV jest najbardziej zwarty dając obraz rozwoju różnych gałęzi techniki włókienniczej.

Można się spodziewać, że następne tomiki uzupełnią obraz techniki starożytnej dalszymi jej gałęziami.

E. O.

Paul Oskar Kristeller, *The Classics and Renaissance Thought*, Cambridge (Massachusetts) 1955, stron 106. Harvard University Press.

Problem wpływu klasyków myśli starożytnej na twórczość pisarzy epoki Renesansu jest zagadnieniem kluczowym, stanowiącym przedmiot gruntownych studiów i ostrych sporów.

Kwestię tę podjął ostatnio profesor filozofii Uniwersytetu Columbia, Paul Oskar Kristeller. Ostatecznym rezultatem jego rozważań jest wniosek, że w zakresie recepcji literatury klasycznej Renesans nie oznaczał bynajmniej ostrego zerwania z tradycją, lecz raczej był tej tradycji kontynuatorem i modyfikatorem.

Praca — zaopatrzona w indeksy i bibliografię oraz wskazujące także i najnowsza literaturę przypisy — składa się z czterech części: pierwsza dotyczy ogólnej charakterystyki odrodzeniowego humanizmu, druga poświęcona jest tradycji arystotelesowskiej, trzecia — renesansowemu platonizmowi, czwarta zaś — nurtom pogańskim w kulturze renesansowej.

Autor ukazuje humanizm nie tyle jako system filozoficzny, lecz raczej jako ruch edukacyjno-kulturalny, wiążący się nierozdzielnie ze studiami i naśladownictwem literatury greckiej i łacińskiej.

Omawiając drogi, którymi wędrowała znajomość dzieł Platona i Arystotelesa oraz ośrodki naukowe, z którymi wiązała się ich recepcja, autor ukazuje całą złożoność tego zjawiska, które zwykło się oznaczać mianem renesansowego platonizmu i arystotelizmu.

W ostatnim rozdziale P. O. Kristeller udowadnia, że Renesans nie może być nazywany „epoką pogańską“, mimo że anty- i areligijne tendencje krytyczne i racjonalistyczne wieków poprzednich wtedy właśnie osiągnęły swój punkt kulminacyjny.

Omawiane tu studium ukazało się jako — piętnasty z kolei — tom serii *The Martin Classical Lectures*, wydawanej przez specjalną fundację, poświęconą pamięci Charles Beebe Martina, który przez czterdzieści pięć lat był wykładowcą literatury i sztuki starożytnej w Oberlin College. W ramach tej serii opublikowano dotąd także kilka takich prac, które żywo mogą zainteresować również historyków nauki, m.in. Tenney Franka *Aspects of Social Behavior in Ancient Rome* oraz Rhys Carpentera *The Humanistic Value of Archeology*.

W.V.

Ludovico Geymonat, *Galileo Galilei*. Giulio Einaudi Editore, Piccola Biblioteca Scientifico-letteraria, 1957, s. 381 + 10 rys.

Ludovico Geymonat jest autorem szeregu prac, poruszających te zagadnienia, jakie tradycyjna literatura naukowa na ogół zaniedbywała lub traktowała jedynie marginesowo. W prospekcie książki czytamy, że zajmuje się on problemami filozoficznymi, które *la precedente generazione idealistica aveva ignorato e sottovalutato*.

Urodzony w Turynie w r. 1908 ukończył tamże studia matematyczne i filozoficzne i uzyskał asystenturę. Jako pierwszy zapoznał koła naukowe włoskie z koncepcjami „koła wiedeńskiego“. W roku 1945 ogłosił dzieło pt. *Studi per un nuovo razionalismo*, potem zaś inne prace z zakresu logicznych podstaw nauki. Powołany na stanowisko profesora uniwersytetu w Padwie (katedra historii filozofii) wyłożył swe koncepcje w książce *Saggi di filozofia neorazionalistica* (1953).

Praca o Galileuszu jest przykładem dobrze pojętej, wartościowej pracy naukowej, mogącej równocześnie spełnić rolę popularyzatorską, dzięki przystępnemu i przejrzystemu sposobowi ujęcia zagadnień. Autor — przyjmując biograficzny tok wykładu — porusza nie tylko problemy naukowe i filozoficzne, lecz również zarysowuje przebieg walki, jaką Galileusz toczył w imieniu praw